

A KORMÁNYOK KORONAVÍRUSRA ADOTT VÁLASZAI ÉS EMBERI JOGI KÖTELEZETTSÉGEIK

ELŐZETES ÁLLÁSFOGLALÁS

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	2
A LAKOSSÁG KORONAVÍRUSNAK VALÓ KITETTSÉGÉNEK MEGELŐZÉSE	3
KARANTÉN.....	3
UTAZÁSI TILALMAK ÉS KORLÁTOZÁSOK	5
TÁJÉKOZTATÁSHOZ VALÓ JOG, ÁTLÁTHATÓSÁG ÉS CENZÚRA.....	6
ÓVINTÉZKEDÉSEK, ÁRUK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK BIZTOSÍTÁSA.....	6
A FERTŐZÖTTÉK ÉS BETEGEK ORVOSI ELLÁTÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉSE	7
BIZONYOS CSOPORTOKAT ARÁNYTALANUL SÚJTÓ KÖVETKEZMÉNYEK.....	8
TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁS ÉS MUNKAVÁLLALÓI JOGOK.....	10
A STIGMATIZÁCIÓ ÉS DISZKRIMINÁCIÓ MEGELŐZÉSE.....	11
AZ EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓK VÉDELME	12
NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉS SEGÍTSÉGNYÚJTÁS.....	12
HOSSZÚTÁVÚ TALPRA ÁLLÁS ÉS A HELYZET NYOMONKÖVETÉSE.....	13

Minden, a COVID-19 járvány kezelésén dolgozó kormányzati és más szereplőnek kötelessége biztosítani, hogy a nemzetközi emberi jogi sztenderdeknek megfelelő válságkezelési lépéseket tesznek azért, hogy a legjobban óvják a közegészséget, és támogassák azokat az embereket, akikre a legveszélyesebb a világjárvány. Ez az állásfoglalás (1) a járvány kezelésének emberi jogi aspektusait és kihívásait vizsgálja - különös tekintettel a COVID-19 járványra adott állami válaszokra - a járvány terjedésének különböző időszakaiban, illetve (2) összefoglalja, hogy mely emberi jogi kötelezettségeket kell szem előtt tartaniuk a kormányoknak, mely emberi jogi alapelvek érvényesek a járvány idejére is, illetve mely emberi jogi normákat és szabályokat kell a járványra adott válaszoknak szem előtt tartaniuk.

Összefoglaljuk azokat az emberi jogi aggályokat, amelyekre a járványügyi intézkedések, például a karantén, az utazási korlátozások vagy tilalmak a legnagyobb hatással vannak, valamint számba vesszük, hogy milyen megelőző védelmi intézkedésekre köteles az állam és miként kell biztosítani az ezekhez való megfizethető hozzáférést, a társadalombiztosítási juttatásokat és a dolgozók jogait hogyan kell védeni, továbbá milyen módon lehet megelőzni a megbélyegzést és a hátrányos megkülönböztetést, valamint miként kell biztosítani az egészségügyben dolgozók védelmét. Bemutatjuk az államok közti nemzetközi együttműködési kötelezettséget és segítségnyújtást, valamint a járvány utáni talpra állás lehetőségeit.

BEVEZETÉS

2020. március 18-án több mint 184 000 ismert COVID-19 fertőzöttről és több mint 7500 halálos áldozatról tudunk több mint 159 országban és területen, minden emberek által lakott kontinensen.¹ Az Egészségügyi Világszervezet (a továbbiakban WHO) járvány pandémiának, világjárványnak minősítette.² Ez az időszak kihívásokkal teli a vírus megfékezésén dolgozó államoknak, az ezen erőfeszítéseiket támogató kormányközi és nem kormányzati (civil)szervezeteknek is, de leginkább a lakosságnak és az egészségügyben dolgozóknak azokban az országokban, amelyeket jelen állás szerint súlyosan érint vagy fenyeget a COVID-19 járvány.

A megelőzés, felkészülés és a járvány lassítására hozott intézkedéseknek a kezdetektől meg kell felelniük emberi jogi követelményeknek, azért, hogy a legjobban óvják a közegészséget, és támogassák azokat az embereket, akik a legnagyobb veszélyben vannak. A járvány megfékezésére és lassítására hozott intézkedések azonban sok esetben úgy tűnik, nem vettek figyelembe olyan alapelveket, amelyek azt hivatottak biztosítani, hogy mindenki egyenlően élhessen jogaival, akár koronavírus fertőzött, akár veszélyeztetett, akár egyik sem. Az emberi jogok oszthatatlansága és egyetemessége most is azt jelenti, hogy az államok kötelesek a polgári, kulturális, gazdasági, politikai és szociális jogokat biztosítani az embereknek. Az emberi jogokat nem szabad luxusként felfogni a járvány miatt, amelyet majd akkor vehetünk ismét elő, ha a járványveszély érdemben csökkent. Azok, akik a járvány miatt rekednek lakóhelyüktől távol, továbbra is az emberi jogok védelmét kell, hogy élvezzék. Ez különösen igaz a fertőzöttekre, akik nem veszíthetik el azokat a jogukat, amelyek a lakosság többségének biztosítottak. Az idősekre és a krónikus betegségben szenvedőkre továbbá veszélyesebb a koronavírus, nagyobb a veszélye annak, hogy súlyos szövődményeik alakulnak ki, vagy a betegség halálos kimenetelű lesz esetükben. Azok az emberek, akik szegénységben élnek és akik nem tudnak megfelelő ivóvízzel és higiéniai körülményekkel védekezni a fertőzéssel szemben, szintén fokozottan veszélyeztetettek.

¹ 2020. március 10-én, Lásd: KFF, Global Health Policy Tracker, www.kff.org/global-health-policy/fact-sheet/coronavirus-tracker/. Lásd még WHO, Koronavírus betegség (COVID-2019) helyzetjelentések: www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports

² WHO, a WHO a COVID-19 járványt pandémiának nyilvánítja 2020. március 11-én: www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-theyhappen

Amikor a vírussal szembeni védekezés mikéntjétől döntenek, a kormányoknak figyelembe kell vennie ezeket a különösen veszélyeztetett társadalmi csoportokat is és biztosítani, hogy az ő szükségleteik és tapasztalataik is a tervezés és védekezési stratégia részét képezik.

Az egészséghez való jog több nemzetközi emberi jogi dokumentumban is szerepel, és mivel ezek közül az államok többsége legalább egyet ratifikált, a világ legtöbb országa köteles e jogot tiszteletben tartani, védeni és megvalósítani. A legfontosabb a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (angol rövidítése: ICESCR), amelynek 12. cikke garantálja, hogy „az Egyezségokmányban részes államok elismerik mindenkinek a jogát arra, hogy a testi és lelki egészség elérhető legmagasabb szintjét élvezze.”, ideértve azokat a szükséges intézkedéseket, amelyek célja „a járványos, helyileg rendszeresen előforduló járványos és foglalkozási, valamint más megbetegedések megelőzése, gyógyítása és ellenőrzése”.³ A Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága (angolul: CESCR) - az az ENSZ szerv, amely az Egyezségokmány végrehajtását felügyeli - 14. számú általános kommentárjában részletesen meghatározta, hogy melyek azok a kötelezettségek, amelyek az államokat az egészséghez való jog biztosítása érdekében terhelik.⁴ A Bizottság szerint „a járványos megbetegedések megelőzése, gyógyítása és ellenőrzése” más, az egészséghez való jog biztosítása érdekében megfogalmazott alapvető, „minimális, létfontosságú” kötelezettségekhez képest prioritást élvez. A Bizottság szerint a részes államok semmilyen körülmények között sem igazolhatják, ha nem teljesítik az alapvető kötelezettségeiket, amelyek nem ismernek kivételt.⁵

A LAKOSSÁG KORONAVÍRUSNAK VALÓ KITETTSÉGÉNEK MEGELŐZÉSE

KARANTÉN

A karantént (azoknak a személyeknek az elkülönítése, akik kapcsolatba kerültek a fertőző betegséggel, vagy annak tüneteit produkálják) széles körben használják a fertőző betegségek terjedésének megfékezésére, a COVID-19 elleni intézkedésként is. A tudósítások szerint különböző fokú karanténok vannak érvényben, olyanok is, amelyek egész városokat vagy régiókat érintenek.⁶ A karantén az alkalmazásától függően különböző mértékben korlátozza az egyének személyes- és mozgásszabadságát és akár önkényes fogvatartásnak is minősülhet. Sajtóhírek szerint voltak olyanok, akik nem tudták alapvető emberi jogait gyakorolni a karantén következtében, mint például az alapvető élelmiszerekhez, tisztító és tisztálkodó szerekhez és egészségügyi ellátáshoz hozzáférni, valamint a munkájuk és megélhetésük került veszélybe, mert nem tudnak eljutni a munkahelyükre.

³ 1976. évi 9. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=97600009.tvr>

⁴ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment 14, The right to the highest attainable standard of health (article 12 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), UN Doc. E/C.12/2000/4 (2000)

⁵ CESCR 14. sz. általános kommentár, 43, 44 és 47. bekezdései. A 47. szakasz szerint a 43. szakaszban megfogalmazott alapvető kötelezettségek alól nincs kivétel. A 44. szakasz szerint az állam kötelessége a 43. és 44. szakaszokban összehasonlítható prioritások, és ezért egyenlően kezelendők.

⁶ Business Insider, China's unprecedented quarantine of 11 million people in Wuhan is 3 weeks old. Here's what it's like in the isolated city, 15 February 2020, www.businessinsider.com/wuhan-coronavirus-what-life-like-inside-quarantined-city-china-2020-2?r=US&IR=T; BBC News, Coronavirus: Quarantined inside Italy's red zone, www.bbc.co.uk/news/world-europe-51651099; Al Jazeera, Coronavirus: Japan gov't defends handling of ship quarantine, www.aljazeera.com/news/2020/02/coronavirus-japan-govt-defends-handling-ship-quarantine-200220111441912.html

A karanténnak van más emberi jogi következménye is: aránytalanul sújtja azokat, akik szerényebb körülmények között élnek, mert nekik nem lesznek megfelelő erőforrásaik, hogy az egészségükért és az élmezésükért fizessenek. Nekik kevesebb megtakarításuk van, amivel átvészeltetik a munkától távol töltött, fizetés nélküli kényszerpihenőt. A karantén elrendelésére csak korlátozott esetekben van lehetőség a nemzetközi emberi jog szerint. A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya szerint (angolul ICCPR, magyar rövidítése: PPJNE) akkor lehet a mozgásszabadságot korlátozni, ha azt törvényben szabályozzák és jogszerű célok védelme érdekében szükséges, ezek egyike lehet a közegészség védelme, valamint ha a korlátozások „összhangban vannak az egyezségokmány által elismert más jogokkal.”⁷ Az egyezségokmány alóli kivételekről a Siracusa Alapelvek - az Egyezségokmány szakértői értelmezése - nyújtanak további útmutatást az emberi jogok korlátozására.⁸ Ezek többek között: (i) a PPJNE által elismert egyik emberi jog korlátozása nem lehet diszkriminatív; (ii) a korlátozásoknak nyomos társadalmi és közérdekre kell válaszolnia, törvényes céllal és a cél eléréséhez arányosan⁹; (iii) a korlátozás célja eléréséhez a lehető legkisebb korlátozást kell alkalmazni; (iv) a korlátozás szükségességének igazolása az államot terheli; (v) minden korlátozás esetén a bírói kontrollt és a felülvizsgálat lehetőségét biztosítani kell a visszaélészerű alkalmazás elkerülésére.¹⁰ Az egészséghez való joggal összefüggő korlátozásokkal kapcsolatban a Siracusai Alapelvek kiemelik, hogy az intézkedéseknek a „betegség megelőzésére és a gyógykezelés, ellátás biztosítására kell irányulnia”.¹¹

A Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottságának 14. sz. ajánlása további útmutatást ad ebben a kérdésben, amikor úgy fogalmaz, hogy „minden, a közegészségügy megóvása miatt elrendelt korlátozó intézkedésnek a törvényekkel összhangban kell lennie, ideértve a nemzetközi emberi jogi sztenderdeket is, valamint összhangban ezzel az Egyezségokmánnyal, törvényes cél elérésére, és egy demokratikus

⁷ PPJNE, 12. cikk 3. bekezdés

⁸ Siracusa Principles on the Limitation and Derogation of Provisions in the International Covenant on Civil and Political Rights, UN Doc. E/CN.4/1984/4 (1984) (hereinafter: Siracusa Principles). The Human Rights Committee (HRC or Committee) has issued further guidance around the validity of restrictions on Rights under the ICCPR within General Comments, which emphasize the duty on states to justify any limitations, and the requirements that any such measures are provided by law, necessary, proportionate and subject to review. For example, in relation to the right to liberty and security of person, Article 9 of the ICCPR, the Committee has emphasized that it applies to involuntary hospitalization, and states parties have the burden to demonstrate that “any detention does not last longer than absolutely necessary, that the overall length of possible detention is limited and that they fully respect the guarantees provided for by article 9 in all cases.” Reasons for the detention must be given to the detainee, who should be provided with access to independent legal advice and the detention must be subject to impartial judicial review, Human Rights Committee, General Comment No. 35, Article 9 (Liberty and security of person) 2014, UN Doc. CCPR/C/GC/35 (2014), para. 15. In relation to the right to freedom of opinion and expression, Article 19 of the ICCPR, the HRC has stressed that any limitation related to public health must be necessary, proportionate and “must not be overbroad”; Human Rights Committee, General Comment No. 34, Article 19: Freedoms of opinion and expression (2011), UN Doc. CCPR/C/GC/34, para. 34. Any restrictions on Freedom of Movement based on public health grounds must similarly be “provided by law, must be necessary in a democratic society for the protection of these purposes and must be consistent with all other rights recognized in the Covenant”, they must also be nondiscriminatory, proportionate and precisely framed; ICCPR General Comment No. 27: Article 12 (Freedom of Movement) (1999), UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.9, paras 11-18.

⁹ CESCR General Comment No. 14, para. 29 states that any limitations “... must be proportional, i.e., the least restrictive alternative must be adopted...” and “...they should be of limited duration and subject to review.”

¹⁰ Siracusa Principles, paras 8-12. The HRC has stressed that “States parties should duly take into account the developments within international law as to human rights standards applicable in emergency situations” citing the Siracusa Principles, ICCPR General Comment No. 29, States of Emergency (Article 4), UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.11 (2001), para. 10.

¹¹ Siracusa Principles, para. 25.

társadalomban szigorúan az általános jólét előmozdításával arányos, szükséges mértékben.¹² A korlátozásoknak időtartama véges, felülvizsgálható kell, hogy legyen és ahol többféle alkalmas intézkedés közül lehet választani, ott a legkevésbé szigorú korlátozást kell bevezetni.¹³

Ahol karantént és az elkülönítési intézkedéseket vezettek be, ott is biztonságosan és az érintettek tiszteletben tartásával kell eljárni, figyelemmel azokra a jogokra, amelyek gyakorlását korlátozzák. Ahhoz, hogy a közvélemény bizalmát és együttműködését bírják a kormányok, az érintettek emberi méltóságát tiszteletben tartva kell eljárniuk, biztosítva, hogy saját életüket a lehető legteljesebb mértékben irányíthatják, valamint amennyiben lehetséges, a mozgásszabadság korlátozása önkéntes alapon kell, hogy történjen. Ha karanténra van szükség, akkor minden kormány köteles azt a vonatkozó emberi jogi sztxenderdek szerint megvalósítani különös tekintettel annak emberséges körülményeire, valamint alkalmas monitoring és felülvizsgálati rendszert kell kialakítani. A karanténban lévők jogait is védeni kell, az alapvető szükségleteik kielégítéséről gondoskodni kell, így különösen a megfelelő elhelyezés, élelem, ivóvíz és higiénia fontos. Minden, a koronavírus járvány elleni védekezéséknél elrendelt karanténra vagy a személyek szabad mozgására vonatkozó korlátozásnál ezekre az alapelvekre figyelemmel kell eljárni.

UTAZÁSI TILALMAK ÉS KORLÁTOZÁSOK

A járványra adott más válaszok - mint az utazási tilalom és korlátozások - szintén korlátozzák a személyek szabad mozgását, például az a jogunk, hogy bármely országot elhagyjunk, illetve a hazatéréshez való jog.¹⁴ Több állam is lezárta határait¹⁵ vagy beutazási tilalmat rendelt el a COVID-19 vírus által érintett területekről,¹⁶ gyakran érzékenyen befolyásolva azokat, akik családjukhoz kívánnak hazatérni¹⁷, vagy akik szokásos üzleti tevékenységüket végeznék, illetve tanulni akarnának. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) a velük járó kockázatok miatt általánosságban ellenzi a járvánnyal érintett országok által bevezetett utazási és kereskedelmi korlátozásokat kivéve rendkívüli esetekben. Legújabb útmutatásuk szerint a „korlátozások megnehezítik a szükséges segélyek és technikai támogatás célba juttatását, korlátozza a vállalkozásokat, és negatív gazdasági és társadalmi hatásokkal járnak” továbbá „a személyek és áruk mozgásának korlátozása közegészségügyi vészhelyzet esetén hatástalan, mert a legtöbb esetben ez más intézkedésektől von el erőforrásokat”.¹⁸ A PPJNE szerint a szabad mozgás jogát csak meghatározott esetekben, kifejezett indokolással (lásd a fenti eseteket), törvény által, a közegészség védelméhez szükséges mértékben lehet korlátozni.¹⁹ Az utazási tilalmaknak és korlátozásoknak összhangban kell lenni más, az Egyezségokmányban foglalt emberi jogokkal, és ahogy az

¹² CESCR General Comment 14, para. 28.

¹³ CESCR General Comment 14, para. 29.

¹⁴ PPJNE, 12. cikk

¹⁵ BBC, Coronavirus: How is Iran responding to the outbreak?, 2 March 2020, www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-51642926

¹⁶ Az egyes országokban elrendelt utazási korlátozásokról lásd: www.iatatravelcentre.com/international-travel-document-news/1580226297.htm

¹⁷ Channel News Asia, COVID-19 travel bans trap South Koreans abroad, 25 February 2020, www.channelnewsasia.com/news/asia/covid-19-coronavirus-travel-bans-trap-south-koreans-abroad-12469894

¹⁸ WHO, Updated WHO recommendations for international traffic in relation to COVID-19 outbreak, 29 February 2020, www.who.int/ith/2019-nCoV_advice_for_international_traffic-rev/en/

¹⁹ PPJNE 12.cikk (3) bekezdés: A fent említett jogok csak a törvényben meghatározott olyan korlátozásoknak vethetők alá, amelyek az állam biztonságának, a közrendnek, a közegészségügynek, a közkerkölcsnek, valamint mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükségesek, és amelyek összhangban vannak az Egyezségokmányban elismert egyéb jogokkal.

a Siracusai Alapelvek is tartalmazzák, nem lehetnek diszkriminatívak, legitimnek, szükségesnek és arányosnak kell lenniük, vagyis a lehető legkisebb korlátozással kell járniuk.

TÁJÉKOZTATÁSHOZ VALÓ JOG, ÁTLÁTHATÓSÁG ÉS CENZÚRA

A PPJNE 19. cikke védi az információhoz való jogot, ideértve „a mindenfajta adat ... keresésének, megismerésének és terjesztésének a szabadságát is”, és ezeket csak megszorításokkal lehet korlátozni a közegészség védelmében. Ahol a kormányok erre hivatkoznak, ott az egyezségokmányok szerinti garanciáknak kell megfelelniük a korlátozásoknak. Az egészséggel összefüggő információhoz való hozzáférés elválaszthatatlan része az egészséghez való jog gyakorlásának. Az egészséghez való jog gyakorlása körében az állam kötelessége, hogy „felvilágosítsa a lakosságot a közösségben tapasztalható legfontosabb egészségi problémákról, azok megelőzésének módjáról és ellenőrzéséről”.²⁰ Az információhoz való hozzáférés az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés fontos aspektusa, és magában foglalja az emberek azon jogát, hogy az egészségüket illetően információt keressenek, megismerjenek és közöljenek”.²¹ Minden érintett egyén és közösség joga, hogy időszerű, könnyen hozzáférhető, érthető tájékoztatást kapjon a járvány miatti kockázatokról, ezek mérséklésének módjairól, a meghozott intézkedésekről, illetve korai figyelmeztetést a lehetséges jövőbeli következményekről és a jelenlegi járványügyi erőfeszítések mértékéről. A tájékoztatást nyelvének és nyelvezetének igazolnia kell az érintett célcsoport szükségleteihez, a médián keresztül hozzáférhetővé kell tenni olyan formátumban, ami könnyen érthető, hogy minden érintetthez eljusson és jól informáltan vehessenek részt a védekezésben. Bizalomra van szükség a vírus terjedésének hatékony kontrolljához, a betegek számára megfelelő egészségügyi ellátáshoz és az erőforrások megfelelő helyre csatornázásához. De a közbizalomhoz arra van szükség, hogy az érintett közösségekkel időben felvegyék a kapcsolatot, és releváns tájékoztatást kapjanak, hogy megértsék a járványügyi válság természetét. Ahol csak lehetséges, ezt közösségi részvétellel és a helyi hatóságokkal mielőbb együttműködve kell megoldani. Ezt elmulasztva nő az emberekben a tehetetlenség, harag és a frusztráció, ami alááshatja a közegészségügyi intézkedéseket, mások egészségét veszélyeztetheti és további emberi jogi jogsértésekhez vezethet.²² Amikor a koronavírus fenyegetettségére a kormányok korlátozott tájékoztatással, nem átlátható módon, vagy cenzúrával válaszolnak, akkor a fentieket veszélyeztetik. Ezzel ráadásul azt is kockáztatják, hogy az emberek kevésbé tudják magukat megvédeni a fertőzéstől, és a szereplők, nem ismerve a valós helyzetet, nem tudnak egymással hatékonyan együttműködni a vírus terjedésének megfékezésében.

ÓVINTÉZKEDÉSEK, ÁRUK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK BIZTOSÍTÁSA

Az egészséghez való jog magában foglalja a „járványos, helyileg rendszeresen előforduló járványos és foglalkozási, valamint más megbetegedések megelőzését, gyógyítását és ellenőrzését”.²³ Egy terjedő járvány esetén ez azt is jelenti, hogy az állam köteles a megelőzés, az áruk és szolgáltatások és az információ hozzáférhetőségét mindenki számára garantálni. Ide tartozik a közérthető, pontos és tényalapú tájékoztatás arról, hogy miként tudják az emberek magukat megóvni a fertőzéstől, és, hogy a megelőzéshez szükséges áruk és javak elérhetőek legyenek mindenkinek. Több sajtóhír is arról számolt

²⁰ CESCR General Comment 14, para. 44

²¹ CESCR General Comment 14, para. 12(b).

²² WSJ, As Iran's Leaders Contract Coronavirus, Doubts Emerge Over National Tally, 28 February 2020, www.wsj.com/articles/as-irans-leaders-contractcoronavirus-doubts-emerge-over-national-tally-11582903223; CNN, Coronavirus disinformation creates challenges for China's government, 2 March 2020, edition.cnn.com/2020/03/01/asia/china-coronavirus-truth-rumors-intl-hnk/index.html

²³ Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, 12. cikk (2) c) pont

be, hogy a védekezéshez szükséges eszközök (kézfertőtlenítő, maszk stb.) hiánycikkek számos országban.²⁴ Egy hongkongi civil szervezet, a Society for Community Organisation (SoCO) jelentése szerint az alacsony keresetű családok 70%-a nem engedheti meg magának a védőfelszerelés beszerzését.²⁵ Az államok kötelesek gondoskodni arról, hogy ezek az eszközök elérhetőek és megfizethetőek legyenek ott, ahol használatuk javasolt. A koronavírus terjedése valós veszély, jelen állásfoglalás írásakor már 159 országban és területen voltak COVID-19 fertőzöttek. Könnyen előfordulhat, hogy sok országban nem állnak rendelkezésre az erőforrások a védőfelszerelés vagy az egészségügyi ellátórendszer biztosítására, hogy a vírus terjedését megakadályozzák. Az egészséghez való jog magába foglalja a nemzetközi együttműködést és a segítségnyújtási kötelezettséget (lásd bővebben alább). Azok a kormányok, amelyek anyagi és technikai kapacitásai lehetővé teszik, kötelesek segíteni azoknak, akik kevésbé vannak felkészülve a járványra.

RENDKÍVÜLI ÁLLAPOT, VESZÉLYHELYZET

Különleges közegészségügyi körülmények esetén az államok élhetnek rendkívüli jogosítványokkal. Ha a rendkívüli helyzet a nemzet létét fenyegeti (például, ha a járvány halálozási aránya kiugróan magas és fennáll a veszély, hogy tovább terjed), akkor az állam hatalmában áll rendkívüli helyzetet (veszélyhelyzetet) kihirdetni a nemzetközi joggal összhangban.²⁶ A rendkívüli állapot és minden ezzel összefüggő jogkorlátozás szigorúan az alapjául szolgáló rendkívüli körülményhez, annak fennállásához, földrajzi kiterjedéséhez és anyagi hatályához kell, hogy igazodjon.²⁷ Minden nemzetközi jogi garanciát tiszteletben kell tartani, így a rendkívüli állapot kihirdetésének szabályait, annak nemzetközi közlését, a meghozott intézkedések összességének ismertetésével és elrendelésük világos indokolásával; kizárólag ideiglenesen lehet elrendelni, illetve rendszeresen és érdemben felül kell vizsgálni mielőtt ismételt meghosszabbítják; a jogkorlátozásokat szigorúan csak annyiban lehet elrendelni, amennyiben azt a nemzetközi jog megengedi, valamint kizárólag a helyzetre tekintettel szükséges mértékben.

A FERTŐZÖTTEK ÉS BETEGEK ORVOSI ELLÁTÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉSE

Amíg nincsenek a koronavírus ellen elérhető védőoltások, amelyekre a közeljövőben nem lehet számítani, azok - akiket a vírus megfertőzött vagy valószínűsíthetően vírushordozók - számára biztosítani kell a megfelelő orvosi ellátást, a szűrést, és ha szükséges, a tünetek és szövődmények enyhítését célzó gyógykezelést és támogatást. Egy friss tanulmány arra hívta fel a figyelmet, hogy a COVID-19-hez köthető halálozási arány összefügg az egészségügyi ellátórendszer erőforrásaival és kapacitásával.²⁸ Más szóval, ahol szűkösebbek az egészségügyi ellátórendszer kapacitásai, ott súlyosabb következményei

²⁴ BBC, Coronavirus: How is Iran responding to the outbreak?, 2 March 2020, www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-51642926

²⁵ SCMP, Coronavirus: Hong Kong's low-income families struggling to afford masks and disinfectant, new study claims, 23 February 2020, www.scmp.com/news/hong-kong/health-environment/article/3051968/coronavirus-hong-kongs-low-income-families

²⁶ Article 4, ICCPR; Article 27, American Convention on Human Rights; Article 15, European Convention on Human Rights. See also Human Rights Committee, General Comment No. 29 States of Emergency (Article 4), UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.11 (2001).

²⁷ Human Rights Committee, General Comment No. 29 States of Emergency (Article 4), UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.11 (2001), para 4.

²⁸ Yunpeng Ji, Zhongren Ma et al., 'Potential association between COVID-19 mortality and health-care resource availability', The Lancet, 25 February 2020, [www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X\(20\)30068-1/fulltext](http://www.thelancet.com/journals/langlo/article/PIIS2214-109X(20)30068-1/fulltext)

vannak a koronavírus fertőzéshez köthető megbetegedésnek.²⁹ Ilyen körülmények között valószínűbb, hogy az alacsonyabb keresetűek, a sérülékeny csoportok, a kevésbé fejlett térségek lakói nagyobb veszéllyel néznek szembe, amikor egészségügyi ellátásra szorulnak. Az egészséghez való jog alapján a gyógyászati termékekhez, kórházakhoz és kezeléshez - ideértve a majdani COVID-19 elleni védőoltást is - a szükséges készletekkel, az ezekhez való hozzáférést diszkrimináció nélkül, mindenkinek egyformán kötelesek az államok biztosítani, mindezt az orvosi etikának és kulturális normáknak megfelelően, tudományosan és orvosilag megfelelő színvonalon.³⁰

Ahhoz, hogy „elérhetőnek” legyen tekinthető, ezen szolgáltatásoknak és gyógymódoknak mindenki számára hozzáférhetőnek kell lennie (különösen a legkiszolgáltatottabbak számára), biztonságos fizikai közelségben a lakosság minden csoportjának és megfizethetőnek. Az „elérhetőség” továbbá azt is jelenti, hogy az egészséghez kapcsolódó információkhoz hozzáférnek az emberek. Az egészséghez való jog egyszerre vonatkozik a mentális és fizikális egészségre. A kormányok kötelesek biztosítani pszichoszociális segítséget azoknak, akikre a koronavírussal szembeni védekezés és különösen az amiatt elrendelt korlátozások szorongással, depresszióval hatnak. Akiket megfertőzött a vírus, vagy akinél ez valószínűsíthető, valamint az ő családtagjaikat megfelelően érdemben kell tájékoztatni, hogy a saját életüket és egészségüket érintően magukról dönthessenek a lehető legteljesebb mértékben.

Az államoknak biztosítaniuk kell továbbá, hogy a COVID-19 elleni védőoltások mindenki számára megfizethetőek és hozzáférhetőek legyenek. A kormányoknak közösen kell ezért dolgozniuk a gyógyszeripari szereplőkkel, tiszteletben tartva emberi jogi kötelezettségeiket is.³¹ Priorizálni kell a lakosság ivóvízhez és tisztálkodáshoz való szükségleteit is, amelyek kulcsfontosságúak a koronavírus elleni védekezés szempontjából.³²

BIZONYOS CSOPORTOKAT ARÁNYTALANUL SÚJTÓ KÖVETKEZMÉNYEK

Mindenki elkaphatja a koronavírust, azonban úgy tűnik, bizonyos csoportok a súlyos szövődményekkel és mortalitással veszélyeztetettebbek, mint mások. Az Egészségügyi Világszervezet szerint az idősebbek és a krónikus betegségekben szenvedők (mint például asztma, cukorbetegség, szív és érrendszeri megbetegedések) nagyobb eséllyel kerülnek kritikus állapotba a vírus miatt.³³ Míg egyelőre kevés információ áll rendelkezésünkre a járvány nemenkénti kockázatára, korábbi egészségügyi válsághelyzetekben (pl. Ebola-járvány) a lányokat és nőket hátrányosabb következmények sújtották,

²⁹ In general, the WHO has likewise cautioned that the world's poorest populations are unduly affected by "three of the world's most fatal communicable diseases – malaria, HIV/AIDS and tuberculosis" noting that "in many cases [diseases] are compounded and exacerbated by other inequalities and inequities including gender, age, sexual orientation or gender identity and migration status." WHO, Human rights and health - Fact Sheet, 29 December 2017, www.who.int/mediacentre/factsheets/fs323/en/

³⁰ CESCR General Comment 14, para 12.

³¹ Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Human Rights Guidelines for Pharmaceutical Companies in relation to Access to Medicines, UN Doc. A/63/263 (2008), www.who.int/medicines/areas/human_rights/A63_263.pdf

³² The rights to water and sanitation have been recognized as being derived from the right to an adequate standard of living (Article 11 of the ICESCR), and therefore implicitly contained in the ICESCR and other instruments; see Amnesty International, Human Rights for Human Dignity (Index: POL 34/001/2014), pp. 50-53.

³³ WHO, Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public: Myth busters (2020), www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus2019/advice-for-public/myth-busters

mint a férfiakat.³⁴ Ez gyakran abból fakad, hogy tipikusan a nők dolgoznak a szociális, gondozó szektorban, mint a szürke, mind a hivatalos gazdaságban³⁵ és ezért jobban ki vannak téve a megbetegedéseknek, valamint az egészségügyi és döntéshozatali pozíciókban tapasztalható nemek közti egyenlőtlenség.³⁶ Minden, a járvány megfékezésére adott kormányzati válasznak vizsgálnia kell nemi szempontokat és biztosítani kell, hogy a lányok, nők és a nem-bináris identitású személyek is megfelelő gondoskodásban és támogatásban részesüljenek. Ez a vizsgálat az érintett csoportok egészségét, biztonságát és más emberi jogait fenyegető körülményeket kell, hogy azonosítsa és ezek káros hatásainak csökkentését. A speciális szükségleteik figyelembevételével kell eljárni, többek között biztosítva, hogy a szexuális és reprodukív jogaikról teljeskörű tájékoztatást kapnak, árukhoz és szolgáltatásokhoz hozzájutnak - például a menstruációs higiénés termékekhez, valamint a várandós nők és szoptató anyák számára szükséges eszközökhöz.

Lesznek olyan társadalmi csoportok, amelyek nem tudják magukat megfelelően megvédeni a vírustól – például azért, mert szegénységben élnek és ezért sokkal nehezebben tudják a megelőző óvintézkedéseket betartani, a védőfelszerelést és fertőtlenítőszereket beszerezni; azok az emberek, akiket lakhatási szegénység sújt és hajléktalanok nehezebben tudják magukat másoktól elszigetelni. Ugyanígy azok az emberek, akik nem férnek hozzá ivóvízhez és biztonságos tisztálkodási lehetőségekhez, sérülékenyebbek a koronavírussal szemben, és nehezebb megfelelniük az óvintézkedéseknek (például a gyakori és alapos kézmosás előírásának). Másoknak nem lesz más választása, mint megfelelő óvintézkedések hiányában is más emberek közelében élni és dolgozni, mint például a büntetés-végrehajtásban³⁷ vagy olyan munkakörökben, ahol fokozott egészségügyi kockázatokkal vannak körülvéve.

Azokat fokozottan sújtják a járvány során tapasztalható gazdasági hatások és visszaesés, akik alacsonyabb keresetűek és akiknek rendszertelen vagy bizonytalan a jövedelme, vagy akik a fekete- és szürkegazdaságban dolgoznak.³⁸ Amikor a vírussal szembeni védekezés mikéntjéről döntenek, a kormányoknak figyelembe kell vennie ezeket a különösen veszélyeztetett társadalmi csoportokat is és biztosítani, hogy az ő szükségleteik és tapasztalataik is a tervezés és védekezési stratégia részét képezik.

A koronavírusos esetek számának megugrása extrém nyomást gyakorolhat az egészségügyi ellátórendszerre, amely veszélyeztetheti az alapellátást nem koronavírussal összefüggő – mint például

³⁴ UNFPA, New Ebola outbreak hits women and girls hardest in the Democratic Republic of the Congo, 10 September 2018, www.unfpa.org/news/newebola-outbreak-hits-women-and-girls-hardest-democratic-republic-congo

³⁵ According to research by the WHO, women form 70% of workers in the health and social sector. See, WHO, Gender equity in the health workforce: Analysis of 104 countries, Health Workforce Working Paper 1, <https://www.who.int/hrh/resources/gender-equity-health-workforce-analysis/en/>;

³⁶ Clare Wenham, Julia Smith et al, 'COVID-19: the gendered impacts of the outbreak', The Lancet, 6 March 2020, [www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)30526-2/fulltextWenham](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)30526-2/fulltextWenham)

³⁷ Lásd például: AIUK, Iran: amid coronavirus fears, Nazanin Zaghari-Ratcliffe should be released unconditionally, (Press release, 3 March 2020), www.amnesty.org.uk/press-releases/iran-amid-coronavirus-fears-nazanin-zaghari-ratcliffe-should-be-released

³⁸ SCMP, What about us? Needy in Hong Kong who fall short of mark for HK\$10,000 government handout cry foul, 26 February 2020, www.scmp.com/news/hong-kong/hong-kong-economy/article/3052526/what-about-us-needy-hong-kong-who-fall-short-mark

krónikus szívbetegségben szenvedők, idősek vagy terhes nők esetében.³⁹ Ahogy erről több jelentés is beszámolt, a várandós kínai nők terhesgondozáshoz való hozzáférése megnehezült, valamint nincs szakképzett egészségügyi személyzet a szülésnél, mert őket átirányították a koronavírusos esetekhez.⁴⁰ Az idősek és fogyatékosok, noha közvetlenül nem érintettek a vírus által, de gyakran még magányosabbnak érzik magukat, mert az átrendezett egészségügyi prioritások között a korábbinál nehezebb az alapellátáshoz hozzáférniük.⁴¹ A kormányoknak fel kell mérniük, hogy kik szorulnak azonnali ellátásra, hogy biztosíthassák, mindenki hozzáférjen a segítséghez. Miközben a koronavírus elleni védekezésre készülnek, a kormányoknak kalkulálnia kell az egészségügyi ellátórendszer más területeire gyakorolt hatásokkal, és ezeket csökkenteniük kell.

TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁS ÉS MUNKAVÁLLALÓI JOGOK

Számos intézkedés, amelyet a járványügyi válságra tekintettel vezettek be – utazási tilalmak, korlátozások, karantén, nyilvános rendezvények és gyülekezések betiltása – hátrányosan befolyásolhatják sokak munkához való és munkavállalói jogait, különösen azok esetében, akik alkalmi munkából élnek. Ez érinti a migráns munkavállalókat⁴², a „platform” gazdaság szerződéses szabadúszóit⁴³, alacsonyabb keresetűeket, státusz nélküli (irreguláris) bevándorlókat és azokat, akik az informális gazdasági szektorban dolgoznak. Akik ezekben a szektorokban dolgoznak, gyakran nem jutnak hozzá megfelelő társadalombiztosítási juttatásokhoz, vagyis, ha kiesnek a munkából, akkor elveszítik keresetüket, nincs betegbiztosításuk és nem mehetnek táppénzre. Előfordulhat, hogy nehezebben jutnak el koronavírus tesztre, vagy férnek hozzá a gyógykezeléshez, ha megbetegednek. A kormányoknak biztosítania kell, hogy mindenki hozzáférjen a társadalombiztosításhoz – ideértve a fizetett betegszabadságot, egészségügyi ellátást, és szülői távollétet – amikor a munkavállalók nem tudnak dolgozni a koronavírus járvány miatt.⁴⁴ Ugyanez vonatkozik arra az esetre is, amikor megbetegednek vagy karanténba kerülnek vagy a gyermekeikről gondoskodnak az iskolák kényszerű bezárása miatt. A társadalombiztosításhoz való jog elismerése és megvalósítása azért is fontos, mert így jobban lehet ösztönözni és támogatni a lakosságot a szükséges járványügyi óvintézkedések betartására:

³⁹ NPR, What Happens If You're Critically Ill In China — But Not With Coronavirus, 25 February 2020, www.npr.org/sections/goatsandsoda/2020/02/25/805712259/what-happens-if-youre-critically-ill-in-china-but-not-with-coronavirus

⁴⁰ New York Times, 'I Felt Like Crying': Coronavirus Shakes China's Expecting Mothers, 25 February 2020, www.nytimes.com/2020/02/25/business/coronavirus-china-pregnant.html; resources for reproductive and sexual health were diverted to the emergency response, contributing to a rise in maternal mortality in a region with one of the highest rates in the world.

⁴¹ SCMP, Amid coronavirus outbreak, bigger killers lurk for Hong Kong's elderly living alone – isolation and panic, 29 February 2020, www.scmp.com/news/hong-kong/health-environment/article/3052694/amid-coronavirus-outbreak-bigger-killers-lurk

⁴² Al Jazeera, Coronavirus outbreak: What do migrant workers do?, 5 March 2020,

www.aljazeera.com/news/2020/03/coronavirus-outbreak-migrantworkers-do-200305102831177.html

⁴³ See for example: The Guardian, 'If I catch the coronavirus I'm screwed. Gig economy workers can't afford to be ill', 7 March 2020, www.theguardian.com/world/2020/mar/07/gig-economy-workers-on-breadline-too-poor-to-stay-at-home-if-they-catch-coronavirus; BBC, Coronavirus: 'If I become ill I'll have to work', 9 March 2020, www.bbc.co.uk/news/business-51800050

⁴⁴ For more details see Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment 19, The Right to Social Security (art. 9), UN Doc. E/C.12/GC/19 (2008).

ha jogosultak a különböző szociális és társadalombiztosítási ellátásokra, akkor az emberek nagyobb valószínűséggel fogadják el és tartják be a karantén szigorú szabályait is.

A MEGBÉLYEGZÉS ÉS A DISZKRIMINÁCIÓ MEGELŐZÉSE

A koronavírus terjedésének következményeként több jelentés is dokumentált olyan eseteket, amikor vélt származása vagy etnikai hovatartozása miatt hátrányosan megkülönböztettek vagy megbélyegeztek embereket a járvány miatt. Például a kínai éttermek komoly veszteségeket szenvedtek el néhány országban⁴⁵, máshol a kínai vendégeket utasították el szállodás és éttermek.⁴⁶ Néhány országban a feltételezetten távolkeleti származású embereket zaklatták, rasszista erőszak vagy támadás érte őket, több esetben fizikai sérüléseket is szenvedtek.⁴⁷

Az egyenlő bánásmód követelménye, ahogy az több emberi jogi dokumentumban is szerepel, a koronavírusra adott válasz központi követelménye kell, hogy legyen.⁴⁸ Az egyenlő bánásmódhoz való jog olyan alapvető és horizontális követelmény, amely minden emberi jog gyakorlására érvényes. Az egészségügyi státusz szerinti hátrányos megkülönböztetés tilos a Gazdasági és Szociális Jogok Bizottságának (CESCR) 20. sz. általános kommentárja szerint az államoknak biztosítania kell, hogy a vélt vagy valós egészségi állapota miatt senkit sem zárjanak el az Egyezmény hatálya alá tartozó többi gazdasági és szociális jog gyakorlásától; továbbá átfogó intézkedéseket kell elfogadni a vélt vagy valós egészségi állapot miatti megbélyegzés megelőzésére, mert ez megakadályozhatja az érintetteket abban, hogy más emberi jogukat gyakorolhassák.⁴⁹ A közegészségügyi szervek szintén felismerték az ilyen stigma káros hatásait. Az Egészségügyi Világszervezet elmagyarázta, hogy miként fordul a stigma a közegészségügy ellen: előfordulhat, hogy a stigmatizáltak eltitkolják a betegségüket így próbálva elkerülni a hátrányos megkülönböztetést, és inkább nem fordulnak az egészségügyi személyzethez azonnal, valamint a stigmatizáció nem ösztönzi az érintetteket egészséges életvitel folytatására.⁵⁰

Ehhez hasonlóan a Betegségek Megelőzési és Kontrol Központok (Centers for Disease Prevention and Control) az Egyesült Államokban megjegyezte: „a stigma mindenkinek árt azzal, hogy növeli a félelmet és

⁴⁵ CNN, Chinese restaurants are losing business over coronavirus fears, 18 February 2020, edition.cnn.com/2020/02/18/australia/australia-chineserestaurants-coronavirus-intl-hnk-scli/index.html

⁴⁶ Bloomberg, Fear in the Age of Coronavirus: Chinese No Longer Welcome, 30 January 2020, www.bloomberg.com/news/articles/2020-01-30/fear-in-the-age-of-coronavirus-chinese-no-longer-welcome

⁴⁷ Dutchreview, Coronavirus: Dutch-Chinese woman attacked after asking a group of Dutch boys to stop singing a racist song, 24 February 2020, dutchreview.com/news/coronavirus-dutch-chinese-woman-attacked-over-racist-song/; SCMP, Singaporean student in London bashed after responding to racist coronavirus taunts, 3 March 2020, www.scmp.com/news/asia/southeast-asia/article/3064742/singaporean-student-london-bashed-after-responding-racist; The Guardian, Doctors and nurses at Melbourne hospital racially abused over coronavirus panic, 27 February 2020, www.theguardian.com/world/2020/feb/27/doctors-and-nurses-at-melbourne-hospital-racially-abused-over-coronavirus-panic

⁴⁸ Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 1. és 2. cikke, a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 2. cikke, A PPJNE 2. cikke, A Gyermekek Jogáról szóló New Yorki Egyezmény 2. cikke, A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény 2. cikke, A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény 1. cikke, az Emberi Jogok Európai Egyezményének 1. cikke, az Emberi Jogok Amerikai Egyezményének 1. cikke

⁴⁹ Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment 20, Non-discrimination in economic, social and cultural rights (article 2(2) of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights), UN Doc. E/C.12/GC/20 (2009), para. 33.

⁵⁰ WHO, Coronavirus disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 35, 24 February 2020, www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situationreports/20200224-sitrep-35-covid-19.pdf?sfvrsn=1ac4218d_2

a haragot az egyszerű emberek iránt ahelyett, hogy magát a betegség okát övezné ugyanez.”⁵¹ A kormányoknak konkrét, átgondolt és célzott intézkedéseket kell tenniük, hogy a diszkriminációt és a megfélemlítést kezeljék, végrehajtási stratégiákat, közpolitikai ajánlásokat és akciótterveket kell elfogadniuk, hogy az állami és a magánegészségügyben is megvédjenek mindenkit a rossz bánásmódtól.

AZ EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓK VÉDELME

Az egészségügyi dolgozók vannak a járvány elleni küzdelem frontvonalában, akik annak ellenére is folytatják munkájukat, hogy őket és családjukat is ugyanúgy fenyegeti a vírus. Azt kockáztatják, hogy munkájuk során megfertőződnek a koronavírussal, túlórának, lelki-érzelmi stressznek és kimerülésnek vannak kitéve.⁵² Még tart az egészségügyi dolgozókat ért hatások összesítése, egyes jelentések szerint csak Kínában több, mint 3000 egészségügyi dolgozó kapta el a vírust.⁵³ Voltak olyan orvosok, akik meghaltak, mint Li Wenliang, az első orvos, aki a kezdődő egészségügyi válságról nyíltan beszélt 2019 végén, és akit elhallgattatott és megbüntetett a kínai kormány.⁵⁴ Az egészséghez való jog magában foglalja azt is, hogy a munkahelyi és foglalkozási megbetegedéseket az állam „igyekszik minimalizálni, így az egészségügyben dolgozók foglalkozási ártalmára koherens közpolitikát dolgoz ki és vizsgál felül rendszeres időközönként”.⁵⁵ Megfelelő és minőségi védőfelszereléssel, tájékoztatással és képzéssel, valamint pszichoszociális támogatással kell ellátni a járványügyben dolgozó ápolókat, orvosokat és más személyeket.⁵⁶ A kormányoknak biztosítaniuk kell, hogy az egészségügyi dolgozók családjá megfelelő támogatást kapjanak, valamint azok is, akiknek a hozzátartozói a koronavírussal való kitettség miatt betegedtek meg, vagy hunytak el.

NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉS SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

Valódi nemzetközi együttműködés és segítségnyújtás nélkül nem tudjuk gyakorolni az emberi jogainkat. A legtöbb ország már felismerte, hogy az emberi jogi kötelezettségekhez a nemzetközi együttműködés kötelezettsége is hozzátartozik, amely vonatkozik az egészséghez való jogra is.⁵⁷ A Gazdasági és Szociális Jogok Bizottságának (CESCR) 14. sz. általános kommentárja világosan fogalmaz: „mivel sok betegség országhatárokat átlépve is könnyen fertőz, a nemzetközi közösség kollektív felelőssége, hogy ezt a problémát orvosolják. A gazdaságilag fejlettebb részes államok különleges felelősséggel tartoznak a szegényebb, fejlődő országok iránt ebben.”⁵⁸ A koronavírus járványt illetően az államok kötelesek a

51 Centers for Disease Control and Prevention, Stigma and Resilience, <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/about/related-stigma.html>

52 WHO, Coronavirus disease (COVID-19) outbreak: Rights, roles and responsibilities of health workers, including key considerations for occupational safety and health, www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-rights-roles-respon-hw-covid-19.pdf?sfvrsn=bcabd401_0

53 Business Insider, Nearly 3,400 Chinese healthcare workers have gotten the coronavirus, and 13 have died, 5 March 2020, www.businessinsider.com/healthcare-workers-getting-coronavirus-500-infected-2020-2?r=US&IR=T

54 Amnesty International, China: Doctor's death highlights human rights failings in coronavirus outbreak, (Press release, 7 February 2020), www.amnesty.org/en/latest/news/2020/02/china-doctor-death-highlights-human-rights-failings-in-coronavirus-outbreak

55 CESCR General Comment 14, para 36.

56 WHO, Coronavirus disease (COVID-19) outbreak: Rights, roles and responsibilities of health workers, including key considerations for occupational safety and health, www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-rights-roles-respon-hw-covid-19.pdf?sfvrsn=bcabd401_0

57 CESCR General Comment 14, paras 38 and 45.

58 CESCR General Comment 14, para. 40.

mérvadó adatokat és tájékoztatást megadni egymásnak a járvány kiterjedéséről, annak következményeiről és az információt a lehetséges gyógymódokról. A koronavírus gyors terjedése miatt megjelentek azok az aggodalmak, hogy olyan államokat is érint majd a járvány, amelyek nem rendelkeznek megfelelő erőforrásokkal a járvány megfelelő kezelésére. Ebben a pillanatban a nemzetközi együttműködés és szolidaritás létfontosságú. Minden ország, amelyik intézkedni tud, köteles ezt minél gyorsabban megtenni. A járványra adott válaszoknak az emberi jogokat tiszteletben kell tartania, és a hosszútávú és a sürgős szükségleteket is tekintetbe kell venniük, szem előtt tartva a különösen sérülékeny társadalmi csoportokat.

A veszélyeztetettek számára nyújtott megfelelő védelem és ellátás kötelezettsége elsősorban a nemzeti hatóságokat és kormányokat terheli az érintett országokban. Kötelesek a kormányok azonban nemzetközi segítséget kérni, ha betegek és áldozatok ellátásában segítségre szorulnak.

Ahol ez a segítségnyújtás nemzetközi szervezeten, mint a WHO-n keresztül valósul meg, ott az adott állam köteles saját hatáskörében meghozni azokat a döntéseket és közpolitikai intézkedéseket, amelyek megfelelnek a nemzetközi szervezet ajánlásainak és összhangban vannak az adott állam emberi jogi kötelezettségeivel.⁵⁹

Az egyik legfontosabb a nemzetközi együttműködés keretében az államokat terhelő tájékoztatási kötelezettség, amely magában foglalja a járvány veszélyeivel, terjedésével, megelőzésével és a gyógykezeléssel kapcsolatos információkat, mindezt átlátható és hatékony módon, bevonva a kulcsszereplőket. Ugyanilyen fontos, hogy gondoskodjanak a járványra adott koordinált, világméretű válaszról, amelyben részt vesznek a legfontosabb szereplők és az érintett felek is. Az egészséghez való joghoz hozzá tartozik az is, hogy „az egészséghez való jog megvalósításáért koordinált erőfeszítéseket tesznek az államok, hogy elősegítsék a különböző szereplők – és a civil társadalom - közti interakciót”.⁶⁰

HOSSZÚTÁVÚ TALPRA ÁLLÁS ÉS A HELYZET NYOMONKÖVETÉSE

Hosszútávon támogatásra és nemzetközi szolidaritásra lesz szüksége azoknak az országoknak, amelyeket komolyan érintett a vírus, hogy újraszervezhessék az egészségügyi ellátórendszerüket és újjáépíthessék a gazdaságaikat. A koronavírus járvány a felszínre hozhatja az ellátórendszer strukturális hiányosságait és rámutathat azok gyenge pontjaira, amelyek fejlesztéséhez anyagi ráfordításokra és időre van szükség. Azok a társadalmi csoportok, amelyeket aránytalanul sújtott a járvány, szintén külön célzott támogatásra szorulhatnak. A hosszútávú talpra álláshoz nem csak arra lesz szükség, hogy fejlesszük és támogassuk a meggyengült egészségügyi ellátórendszert, hanem arra is, hogy felismerjük a járvány összetett és szerteágazó hatásait a gazdaságra és az érintett országok fejlődésére. Vannak már jelentések, amelyek a koronavírus járvány lehetséges gazdasági hatásait elemzik és prognosztizálják⁶¹, és valószínűleg azok az

⁵⁹ See for example, Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Reporting Guidelines (2008), para. 3(c); General Comment 17, The right of everyone to benefit from the protection of the moral and material interests resulting from any scientific, literary or artistic production of which he or she is the author (article 15, paragraph 1 (c), of the Covenant), UN Doc. E/C.12/GC/17 (2006), para. 56. See also the International Law Commission, Draft Articles on Responsibility of International Organizations, UN Doc. A/66/10 (2011), Art. 61-62.

⁶⁰ CESCR General Comment 14, para. 64.

⁶¹ World Economic Forum, The economic toll of the coronavirus – from iPhones to solar panels to tourism, 21 February 2020, www.weforum.org/agenda/2020/02/economic-toll-coronavirus-manufacturing-tourism-china-asia/

országok sínylik meg a leginkább a járványt, amelyeknek kevesebb erőforrása van, szerényebb ipara és tőkeszegényebb vállalkozásai vannak, valamint ahol sokan alkalmi munkából vagy alacsony keresetből élnek. Bármely, a hosszú távú helyrehozatalt célzó stratégiának számolnia kell ezekkel a szempontokkal.

Az Amnesty International felszólítja a kormányokat és más érintett szereplőket, hogy biztosítsák, hogy a koronavírus járványra adott válaszlépéseik összhangban vannak emberi jogi kötelezettségeikkel, vegyék figyelembe a sérülékeny társadalmi csoportok és a leginkább veszélyeztetettek szükségleteit, és kezeljék a válság során bevezetett intézkedések emberi jogi hatásait.